

ŚNIEŻYCZKA

Galanthus nivalis

Zakwitająca śnieżyczka to jedna z najwcześniejszych oznak wiosny, często pojawia się zanim stopnieje śnieg. Kwitnie w dzień Ofiarowania Pańskiego (2 II), dlatego też po angielsku bywa nazywana *February Fairy Maids*. Pochodzenie śnieżyczki wyjaśnia legenda: kiedy Adam i Ewa zostali wygnani z Raju, była zima. Anioł pocieszył ich wtedy obietnicą wiosny – tchnął na spadające płatki śniegu i tam, gdzie dotknęły one ziemi, wyrosły śnieżyczki De Vries Dic 430.

W ukraińskiej części Karpat Wschodnich zachowała się tradycja stosowania cebulek śnieżyczki przy chorobach mięśni i nerwów, a także przy chorobach psychicznych, związanych z przeżywaniem traumy Szary 2017, s. 331.

* * *

Nazwy *śnieżyczka* powsz., *śnieżka* Pelc SGLub 5/451 (mapa 31), *śnieżek* Dej Kiel 29/130, *śnieżyca* Par Star 189, *śniegutka* Fel Buk 217, *śniegułka* Pelc SGLub 5/451, *śnieguliczka* Pelc SGLub 5/373, *śniegulinka*, *śniegowica*, *śnieżnik* Rogowska 2000, s. 54, *śniegotki* Mig Rol 233, *śnyk* Tomasz Łop 191, *śniegulc* Sych SGKasz 5/117, *przebiśnieg* powsz., *przebijsnieżka* (kalka z niem. *Schneeglöckchen*) Rogowska 2000, s. 54, *podśnieżek* Sych SGKasz 7/230 oraz *podeszron* Spół Naz 48 motywowane są wczesnym czasem kwitnienia tego →kwiatu oraz jego białym kolorem: *śnieżyczka spod śniegu wychodzi* TN Zalesie 1994, *spod śniega kwitnie* Pelc Roś 104, *kwitnie wczas na zimku, jesz śnieg leży na polach* Sych SGKasz 7/230, *śnieg leży, a one już rosnom, one są najwcześniejsze* TN Krasieczyn 1994, *najwcześniejszy biały kwiat, co ze śniegu wyłazi, przebija śnieg* Pelc SGLub 5/373, *ona biała jak śnieg* Pelc SGLub 5/451. Na Podkarpaciu Ś. to *marcówka* Kurek 2004, s. 153. Natomiast na Kaszubach występuje pod nazwą opisową: *zimk je tu* Sych SGKasz 7/374. Według opowieści ajtiologicznej Ś. była kiedyś bezbarwnym kwiatkiem i gdy złośliwy mróz zaczął ją boleśnie szczytać, ulitował się nad nią →śnieg i otulił swym białym płaszczem: *I dobrze było małemu kwiatkowi ze śniegiem. A kiedy ten odejść musiał w strony północne, długie i czułe było pożegnanie. Z wdzięczności za towarzystwo zostawił mu śnieg swoją białą barwę. I strojny w nią rozwija się mały kwiatek pod śniegiem, kiedy to inne się go boją i unikają. Otrzymał on też nazwę śnieżyczki* Szul Fol 192.

Ś. rosną na dość długiej nozce i mają dwa podłużne liście Kąś Podh 9/126. Ich białe, drobniutki TN Krasieczyn 1994 kwiaty zwisają Pelc SGLub 5/451 i przypominają takie białe dzwoneczki Pelc SGLub 5/373, dlatego niekiedy Ś. nazywane są *dzwonkami*, *śniegowymi dzwonkami* SGP PAN 7/317. *Tak piyknje wuniajům* SGP PAN/K.

Lubią w kępkach rosnać TN Krasieczyn 1994 i zwykle można je spotkać w leśce, w krzaczach i na łąkach Sych SGKasz 7/374, por. nazwa synonimiczna Ś. – *postrom* Plut Dzierż 123 (*strom* ‘drzewo rosące’ Plut Dzierż 154). Mogą być także uprawiane TN Krasieczyn 1994 w ogrodzie SGP PAN/K.

Ponieważ Ś. należą do jednych pierwszych kwiatów kwitnących po zimie, są zwiastunem nadchodzącej wiosny: *śnyżki już widać, to wnyt będzie wiosna* SGP PAN/K, *biało krzcie na wiosne, to tyn piyrszy kwiazik, co krzcie* Górń Malb 2/2/192. Towarzyszą im inne wiosenne kwiaty: *Na wiosne to najwcześnie w lesie już wytažo przebiśniegi, sasanki, zawilce, takie te pierwiosnki* Pelc SGLub 5/373, →pierwiosnek, →sasanka, →zawilec. W wierszu poeta zwraca się do wiosny: *Czekam na Ciebie z utęsknieniem / kiedy odkryjesz me progi / welonem bieluśkich śnieżyczek / nadzieją kwitnących sadów / i całym weselnym / orszakiem przyrody / złowionym przetakiem słońca* [W. Sitkowski] Niew Prow 232.

Choć Ś. są pod ochroną TN Krasiczyn 1994, przyozdabia się nimi niekiedy koszyczki ze święconką Nieb Przes 147.

Inne, sporadycznie notowane nazwy Ś. to: **kocanek** Dej Kiel 23/205, **miodunki** Mig Rol 233, **brynduszka**, **branduszka** (przesunięcie znaczeniowe z ukr. *brindusza* z rum. *brîndușă* ‘pierwiosnek lekarski’) Fel Buk 58.

BIBLIOGRAFIA: De Vries Dic 430; Kurek Halina, *Językowo-kulturowy obraz wsi podkarpackiej wpisany w nazwy roślin*, [w:] *Studia Linguistica. Danutae Wesolowska oblata*, red. Halina Kurek, Janina Labocha, Kraków 2004, s. 129–156; Rogowska Ewa, *Z kaszubskiego zielnika: Śnieżyczka przebiśnieg*, „Pomerania” 2000, nr 3, s. 54–55; Rogowska Ewa, *Synonimia i polisemia w kaszubskich nazwach przebiśniegu i śnieżycy wiosennej*, „Gdańskie Studia Językoznawcze” 2000, t. VII, s. 123–136; Szary Adam, *Tajemnice bieszczadzskich roślin wczoraj i dziś*, Rzeszów 2017.

→ KOCANKA, KWIAT, PIERWIOSNEK, SASANKA, ŚNIEG, ZAWILEC.

Katarzyna Prorok